

Lord Bingham of Cornhill (1933-2010)

Cees van Dam¹

De onlangs overleden Lord Bingham of Cornhill was behept met 'a consistent sense of right and wrong'. Hij stond met zijn internationale oriëntatie met zijn gezicht naar de wereld en was een groot pleitbezorger voor een sterke verankering van mensenrechten in het Engelse recht. Een verlichte rechter in de bepaald conservatieve Engelse rechterlijke macht.

Op 11 september 2010 overleed Lord Bingham of Cornhill, volgens velen de belangrijkste Engelse rechter van na de Tweede Wereldoorlog. Hij was achtereenvolgens *Master of the Rolls* (president van de Civil Division van de Court of Appeal, 1992-1996), *Lord Chief Justice* (hoofd van de rechterlijke macht, 1996-2000) en *Senior Law Lord* (de senior rechter in de House of Lords, 2000-2008). Daarmee was hij de eerste die deze juridische trilogie op zijn naam kon schrijven.

Al voor zijn benoeming tot Master of the Rolls kreeg Bingham bekendheid toen hij het officiële onderzoek leidde naar de ondergang van de Bank of Credit and Commerce International (in de volksmond: de Bank of Crooks and Criminals International). In zijn rapport uitte hij zware kritiek op de Bank of England die hij gebrekkig toezicht op de frauduleuze BCCI verweet. De Bank had volgens Bingham een 'marked lack of curiosity' aan de dag gelegd en er was sprake van 'a tragedy of errors, misunderstandings and failures of communication'. Kort na dit rapport dagvaardden de curatoren van de BCCI de Bank of England op grond van *misfeasance in public office*, maar deze procedure ging een paar jaar later ten onder omdat de proceskosten (begroot op 100 miljoen pond) de eisers boven het hoofd waren gegroeid.

Bij zijn benoeming tot Lord Chief Justice in 1996 werd Tom Bingham geadeld en ging hij voortaan door het leven als Baron Bingham of

Cornhill, of Boughrood in the County of Powys (waar de familie Bingham een cottage had).

Mensenrechten

Als Master of the Rolls pleitte Bingham voor directe werking van het EVRM in het Verenigd Koninkrijk. Die directe werking kwam in 1998 met de Human Rights Act die in 2000 in werking trad. In 2000 viel ook Lord Bingham's benoeming tot Senior Law Lord. Een verrassende benoeming, omdat die post normaal gesproken naar de langstzittende rechter in de House of Lords ging. Bingham nam de senioriteitsprong met gemak. Zijn collega's zeiden later dat ze hem soms 'angstaanjagend slim' vonden.

Bij de uitleg van de Human Rights Act 1998 (en daarmee de implementatie van het EVRM in het Britse recht) speelde Bingham een belangrijke rol. Na de 9/11-aanslagen in de Verenigde Staten vond de Britse regering dat buitenlandse verdachten van terrorisme onbepert en zonder aanklacht moesten kunnen worden vastgehouden. In de Belmarsh prison case (2004) schreef Bingham de 47 pagina's tellende uitspraak waarin hij met zijn fellow Law Lords oordeelde dat dit standpunt in strijd was met het EVRM.

In die tijd vond de Britse regering ook dat het mogelijk moest zijn om in juridische procedures bewijs te gebruiken dat door marteling was verkregen. Maar opnieuw vond zij Lord Bingham op haar weg, die schreef dat de '(...) principles of the common law (...) compel the exclusion of third-party torture evidence

as unreliable, unfair, offensive to ordinary standards of humanity and decency and incompatible with the principles that should animate a tribunal seeking to administer justice'. Dat was een harde juridische klap in het gezicht van de Labourregering.

Aansprakelijkheidsrecht

Ook op de ontwikkeling van het Engelse aansprakelijkheidsrecht heeft Lord Bingham een stempel gedrukt. Maar bij een aantal belangrijke onderwerpen liep hij te ver voor de andere Law Lords uit en stond hij uiteindelijk alleen in zijn opvattingen.

In Nederland is vooral zijn speech in *Fairchild* (2002) bekend geworden door de daarin opgenomen rechtsvergelijkende overwegingen. Een werknemer had door het werken met asbest mesothelioom opgelopen en stelde daarvoor zijn werkgever aansprakelijk. De Court of Appeal verwierp de claim, omdat de werknemer niet kon bewijzen dat hij de asbestkristal bij de desbetreffende werkgever had ingeademd (een bewijs dat feitelijk onmogelijk was). De House of Lords vond het beroep tegen de uitspraak van de Court of Appeal gegrond. Lord Bingham zei: "If (...) a decision is given in this country which offends one's basic sense of justice, and if consideration of international sources suggests that a different and more acceptable decision would be given in most other jurisdictions, whatever their legal tradition, this must prompt anxious review of the decision in question."

In twee zaken op het grensvlak van aansprakelijkheidsrecht en

Op het grensvlak van aansprakelijkheidsrecht en mensenrechten was Lord Bingham een roepende in de Engelse tort-law woestijn

mensenrechten was de speech van Lord Bingham echter die van een roepende in de Engelse tort-law-woestijn. *D v East Berkshire* (2005) ging over de rechten van ouders die door hulpverleners ten onrechte waren beschuldigd van seksueel misbruik. De Court of Appeal had aangenomen dat de hulpverleners wel jegens het kind een *duty of care* hadden, maar niet jegens de ouders. Een *duty of care* tegenover beiden zou volgens de Court of Appeal tot een onoplosbaar belangenconflict leiden. In de House of Lords was Lord Bingham het daar niet mee eens: "The professional is not required to be right, but only to be reasonably skilful and careful. If such skill and care are required in relation to the child, there is no reason why this consideration should preclude a duty to the parent." Maar Bingham stond in deze opvatting alleen. De andere vier Law Lords vonden dat hij te ver ging en het beroep tegen de beslissing van de Court of Appeal werd verworpen.

De tweede zaak waarin Bingham alleen stond, ging over de aansprakelijkheid van de politie. In de Engelse *tort of negligence* wordt een *duty of care* voor nalaten door de politie steeds afgewezen op *policy* gronden: zo'n *duty* zou leiden tot een defensieve houding van de politie en die zou veel tijd moeten steken in rechtszaken in plaats van zich bezig te houden met de bestrijding van misdaad. Ook na de reprimandes van het Europees Hof voor

Lord Bingham of Cornhill © JAMES HORTON/Hollandse Hoogte

de Rechten van de Mens houdt het House of Lords aan deze feitelijke immuniteit vast. In theorie is aansprakelijkheid van de politie mogelijk (lippendienst aan Straatsburg), maar in de praktijk komt het er niet van. In een van Lord Bingham's laatste zaken in de House of Lords ging het om een zekere meneer Smith die door zijn partner ernstig was mishandeld. Aan deze mishandeling waren vele bedreigingen voorafgegaan en daarvan was de politie tot in detail op de hoogte. Lord Bingham vond dat policy overwegingen in deze zaak duidelijk in de richting van een *duty of care* wezen: "Mr Smith approached a professional force having a special skill in the assessment of criminal risk and the investigation of crime, a professional force whose main public function is to maintain the Queen's peace, prevent crime and apprehend criminals. He was entitled to look to the police for protection and they, in my opinion, owed him a duty to take reasonable steps to assess the threat to him and, if appropriate, take reasonable steps to prevent it." Maar ook hier hielden de andere Law Lords de voet krachtig op de rem en opnieuw wezen ze een *duty of care* voor de politie af.

The Rule of Law

Dit voorjaar verscheen Lord Bingham's juridische testament: zijn boek *The Rule of Law*. Hierin plaatste hij het typisch Anglo-Amerikaanse *rule-of-law*-concept in een internationale context en onderscheidde daarin acht grondbeginselen, zoals het gelijkheidsbeginsel, respect voor mensenrechten en regels voor een eerlijk proces. Die grondbeginselen worden stuk voor stuk haarscherp geanalyseerd in een stijl die ook voor niet-juristen prettig leesbaar is. In dit boek is ook Bingham's opvatting over de inval in Irak opgenomen. Die opvatting maakte hij in 2009 in een openbaar college wereldkundig, kort na zijn terugtreden als Senior Law Lord. Eindelijk had hij de vrijheid hierover te spreken. Met een veelheid van argumenten las hij Tony Blair en landsadvocaat Lord Goldsmith de les en concludeerde hij dat de inval een ernstige schending van het internationale recht vormde.

Ondanks zijn clashes met de Labour-regering werd Lord Bingham door zijn strikte opvattingen over mensenrechten politiek als links van het midden ingeschat. Maar hij was zelf ongelukkig met dat soort categorisering. Over de Law Lords zei hij eens dat zij opvallend onvoorspelbaar zijn. "I don't think any of us aims to be consistent. I actually regard consistency in a judge as a vice."

In veel opzichten was Tom Bingham *quintessentially English* en doorgaans enigszins gereserveerd, maar als hij in het openbaar sprak kon hij ook ontspannen en buitengewoon geestig zijn. Dat mocht ik zelf ervaren toen hij sprak bij de lancering van mijn boek *European Tort Law* in Londen in 2006.

Bingham was vermoedelijk de beroemdste Engelse rechter sinds Lord Denning. Maar hij was ook in veel opzichten Denning's tegenpool. Niet alleen was hij minder een man van oneliners en handelde hij zoals iemand schreef 'with discipline in place of egoism', maar ook had hij 'a consistent rather than selective sense of right and wrong'.

Als weinig andere Engelse rechters was Bingham internationaal georiënteerd en stond hij met zijn gezicht naar de wereld. Hij bepleitte met kracht van argumenten een modernisering van het Engelse recht en een sterkere verankering van mensenrechten, ook in het aansprakelijkheidsrecht. In de bepaald conservatieve Engelse rechterlijke macht was hij een verlichte rechter.

Dat wij dat laatste weten, is vooral het gevolg van de omstandigheid dat de Engelse rechtspraak *dissenting opinions* kent. Voor de rechtsontwikkeling kunnen die een belangrijke rol spelen: de *dissenting opinion* van vandaag kan de *mainstream* van morgen zijn. Een aantal van Bingham's standpunten ging zijn *learned and noble friends* te ver. Het valt te hopen dat de kracht van zijn argumenten de volgende generatie Engelse rechters wel overtuigt. •

Auteur

1. Prof. mr. C.C. van Dam is honorair hoogleraar Europees privaatrecht aan de Universiteit Utrecht.